

Warszawa, 9 kwietnia 2025 roku

Informacja prasowa
Szara Strefa 2025
Dzień Wyjścia z Szarej Strefy w 2025 roku przypadł 8 marca

Instytut Prognoz i Analiz Gospodarczych Fundacja Naukowa co roku wskazuje **Dzień Wyjścia z Szarej Strefy Gospodarczej**. W tym roku przypadł on 8 marca. Gdyby symbolicznie skumulować przewidywaną całoroczną działalność w szarej strefie, to odbywałaby się ona do tej daty. W ciągu pozostałych do końca roku dni, wszelka działalność gospodarcza w Polsce byłaby już prowadzona w oficjalnej gospodarce.

- Prognozowany przez IPAG udział szarej strefy w tworzeniu tegorocznego PKB wyniesie 18,1 proc. (łącznie 784 mld zł). Dla 2024 roku szacunek wynosił 18,5 proc. (756 mld zł). Oznacza to spadek udziału szarej strefy w gospodarce, przyrost wartości w cenach bieżących wynika ze wzrostu PKB i stopy inflacji.
- Głównymi czynnikami spadku udziału szarej strefy w gospodarce będą: poprawa koniunktury gospodarczej, spadek stopy inflacji oraz zwiększony napływ środków finansowych z Unii Europejskiej (KPO).
- W ostatnich latach dynamicznie rośnie znaczenie obrotu bezgotówkowego – płatności bezgotówkowe ograniczają zasięg szarej strefy i stymulują wzrost gospodarczy.
- Wzrost akcyzy na napoje spirytusowe doprowadził w ostatnich latach do wzrostu szarej strefy na tym rynku. Wartość nielegalnej sprzedaży wysokoprocentowych alkoholi w latach 2023-2024 roku generowała rocznie ok. 1,3 mld zł strat dla budżetu państwa z tytułu nieodprowadzonej akcyzy.
- W przypadku branży tytoniowej i nikotynowej głównym czynnikiem powodującym wzrost szarej strefy jest skokowy wzrost stawek podatku akcyzowego. Na rynku papierosów udział szarej strefy wzrósł już w końcu 2024 roku. Na rynku podgrzewaczy tytoniu wzrostowi stawek akcyzy towarzyszy uchwalenie zakazu sprzedaży aromatyzowanych wkładów tytoniowych. Obydwa te czynniki doprowadzą do rozwoju szarej strefy. Na rynku e-papierosów jednorazowych przyjęte rozwiązania akcyzowe doprowadzą do eliminacji legalnej części sprzedaży, która już funkcjonuje w dużej części w szarej strefie. Nowe rozwiązania fiskalne, nakładające dodatkowe obciążenia na urządzenia do waporyzacji, obejmą także e-papierosy wielorazowe i urządzenia do podgrzewania tytoniu.
- W raporcie Instytut opisuje groźny dla zdrowia publicznego i narastający proceder sprzedaży, głównie przez Internet, sfalszowanych leków.

Po raz kolejny następuje spadek udziału szarej strefy w gospodarce. Poprawa koniunktury w 2025 roku powinna doprowadzić do wzrostu obrotów firm i większych zysków z działalności gospodarczej, co w naturalny sposób będzie zachęcać przedsiębiorców do większej aktywności w rejestrowanej i legalnej części gospodarki. Do wychodzenia z szarej strefy będzie też zachęcać stabilizacja kosztów pracy i mniejsza presja na wzrost wynagrodzeń. Ponadto oczekiwany w tym roku znaczący napływ środków z funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2021-2027 oraz Krajowego Planu Odbudowy zwiększy popyt na usługi i produkty na usługi mniejszych przedsiębiorstw (często w charakterze podwykonawców), co będzie zachętą do rezygnacji przez nie z działalności w szarej strefie.

Ważnym narzędziem prowadzącym do ograniczania rozmiarów szarej strefy gospodarczej, realizowanej głównie za pośrednictwem gotówki, jest rozwój oraz promocja obrotu bezgotówkowego. Omówiony w raporcie obrót bezgotówkowy, oprócz wpływu na ograniczanie rozmiarów szarej strefy gospodarczej, przynosi także wymierne korzyści dla wzrostu gospodarczego. Przyspiesza czas realizacji transakcji i procesów gospodarczych. Nowoczesne i innowacyjne narzędzia płatnicze wspierają rozwój nowych usług, w tym e-commerce. Również względy bezpieczeństwa obrotu zachęcają do częstszego korzystania z płatności bezgotówkowych. Warto podkreślić łatwość, szybkość oraz rosnącą dostępność przeprowadzania transakcji bezgotówkowych, która prowadzi do minimalizacji kosztów.

Jedną z branż szczególnie dotkniętych wzrostem szarej strefy w ostatnich latach jest produkcja napojów spirytusowych. Po tężnie 20-procentowym wzroście stawki akcyzy w latach 2022-2024, rynek legalnej sprzedaży wyrobów spirytusowych skurczył się o ok. 15 proc. Biorąc pod uwagę, że przyzwyczajenia konsumpcyjne Polaków nie zmieniają się równie szybko, oznacza to, że doszło do przesunięcia popytu w kierunku nielegalnego alkoholu, produkowanego lub sprzedawanego w szarej strefie. Według szacunków IPAG, w latach 2023-2024 roku około 35 mln litrów alkoholu 100 proc. zostało zakupionych w szarej strefie, a utracone w ten sposób wpływy z akcyzy na wyroby spirytusowe wyniosły blisko 2,6 mld zł.

W końcu 2024 roku gwałtownie zaczął rosnąć udział szarej strefy w krajowym rynku papierosów. Przyczyną odwrócenia trwającego od 2015 roku trendu spadkowego jest wzrost cen wyrobów tytoniowych i perspektywa dalszego ich podnoszenia, będące następstwem znacznego wzrostu stawek akcyzy. Podniesione stawki akcyzy wpłyną również na rozwój szarej strefy na rynku podgrzewaczy tytoniu; dodatkowym impulsem dla tego wzrostu będzie przyjęty zakaz sprzedaży wkładów smakowych, stanowiących obecnie około 3/4 rynku. Na rynku e-papierosów jednorazowych przyjęte rozwiązania akcyzowe doprowadzą do przeniesienia większej części popytu na nielegalne zakupy internetowe.

Zdaniem Instytutu, władze powinny w bardziej zdecydowany sposób finansować zwalczanie nielegalnego e-handlu sfalszowanymi lekami, nielegalnym alkoholem i wyrobami przemysłu tytoniowego i nikotynowego. Inwestycja w działania informatyczne ograniczy koszty ponoszone na leczenie zdrowotnych skutków szerokiego dostępu do szkodliwych leków, alkoholu czy wyrobów tytoniowych. Straty budżetu państwa są kolejnym argumentem za zdecydowanymi działaniami w sieci.